

Junas Junason

STOGODIŠNJAK
KOJI JE ISKOČIO
KROZ PROZOR
I NESTAO

Prevela
Marija Popović

■ Laguna ■

Naslov originala

Jonas Jonasson

HUNDRAÅRINGEN SOM KLEV UT GENOM FÖNSTRET OCH
FÖRSVANN

Copyright © Jonas Jonasson, 2009

First published by Piratförlaget

Published by arrangement with Albatros Agency, Sweden

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

Niko nije umeo bolje od dede da, ustima punim burmuta, očara svoju publiku sedeći na klupi i oslanjajući se lagano na svoj štap.

„Stvarno, deda... je li to *istina*?“, pitali bi ga zapanjeni unučići.

„Oni koji govore samo istinu ne treba ovo da slušaju“, odgovorio bi deda.

Ova knjiga posvećena je njemu.

Junas Junason

PRVO POGLAVLJE

Ponedjeljak, 2. maj 2005.

NEKO ĆE MOŽDA pomisliti da je ranije doneo odluku i da je ljudski o svemu obavestio okolinu. Ali ne, Alan Karlson se nikada nije zamarao lupajući glavu o bilo čemu.

Misao se, dakle, rodila u glavi ovog starca dok je otvarao prozor svoje sobe na prvom spratu staračkog doma u sermlenskom Malmćepingu. Upravo je tada odlučio da skoči u cvetnu leju.

Da bi uspešno izveo manevar, trebalo mu je malo truda, što nije čudno pošto je Alan baš tog dana napunio sto godina. A bilo je ostalo manje od sat vremena do početka rođendanske proslave, koja je trebalo da se odigra u prostorijama staračkog doma.

Došao je i opštinski savetnik. I novinari iz lokalnih novina. I svi stari iz doma. I čitavo osoblje doma se okupilo, sa nepoželjnom sestrom Alis na čelu.

Samo se glavna ličnost nije pojavila.

DRUGO POGLAVLJE

Ponedjeljak, 2. maj 2005.

ALAN KARLSON SE kolebao dok je stajao okružen cvetovima dan i noć, u leži koja se prostire dužom stranom staračkog doma. Nosio je smeđ sako uz smeđe pantalone, a na nogama je imao par smeđih kućnih papuča. Nije bio nikakav kicoš, to retko biva u njegovim godinama. Pobegao je sa sopstvene rođendanske proslave, što je isto tako retko u tim godinama, naročito zato što retko ko i dočeka stoti rođendan.

Alan je razmišljao da li da se pomuči i ponovo se ušunja kroz prozor kako bi uzeo šešir i cipele, ali kad je shvatio da je novčanik ipak na svom mestu, u unutrašnjem džepu, bio je zadovoljan. Osim toga, sestra Alis je nekoliko puta pokazala da ima šesto čulo (našla bi rakiju gde god da ju je sakrio), pa je možda i sada tamo unutra, sa predosećajem da se sprema nešto mutno.

Najbolje bi bilo da ode dok je još vreme, pomislio je Alan i iskoračio iz cveća škripućući kolenima. U novčaniku je imao – koliko može da se seti – nekoliko ušteđenih stotina, i to je odlično – jer verovatno nije besplatno napustiti sve i otići.

Okrenuo je glavu i pogledao starački dom za koji je do malopre verovao da je njegovo poslednje prebivalište na zemlji.

Onda je sam sebi rekao da će morati da umre neki drugi put, na nekom drugom mestu.

Stogodišnjak je krenuo u svojim mokraćom promoćenim papučama (muškarci u poznijim godinama retko stignu da se ispiške dalje od svoje obuće). Prvo kroz park, a zatim duž jedne otvorene poljane na kojoj se, s vremena na vreme, postavlja pijaca, u jednoj inače tihoj varoši. Nakon par stotina metara našao se iza ponosite srednjovekovne crkve. Seo je na klupu, pored nekoliko nadgrobnih spomenika, da bi odmorio kolena. Religioznost u kraju nije velika, pa Alan računa da će sedeti u miru. Primetio je – dosta ironično – da je vršnjak sa Hening Algotson, koja je sahranjena baš tu, preko puta klupe na kojoj je sedeo. Razlika između njih dvoje je, između ostalog, u tome što je Hening ispustila svoju dušu šezdeset jednu godinu ranije.

Da je Alana interesovalo, možda bi se i zapitao od čega je Hening umrla još u trideset devetoj godini. Ali Alan se nije mešao u tuđa posla, ne ukoliko je to moglo da se izbegne, a moglo je u najvećem broju slučajeva.

Umesto toga, razmišljao je o tome kako je grešio kada je sedeo u domu i mislio da bi bilo bolje umreti i napustiti sve. Ma koliko da ga telo boli, sigurno je interesantnije i poučnije pobeći od sestre Alis u svet nego ležati dva metra pod zemljom.

Slavljenik je nakon toga ustao, prkoseći svojim bolnim kolenima, pozdravio se sa Hening Algotson i nastavio svoje neplanirano bekstvo.

Alan se uputio južno preko crkvenog dvorišta, sve dok mu se na putu nije našla kamena ograda. Nije bila viša od jednog metra, ali Alan je stogodišnjak, a ne skakač uvis. S druge strane nalazi se centralna stanica u Malmćepingu, i stari je shvatio da će ga oronule noge odvesti baš tamo. Jednom, pre mnogo godina, Alan je prešao preko Himalaja. E, *to* je bilo naporan. Dok je stajao, razmišljao je o poslednjoj prepreci između sebe i centralne stanice. Mislio je na to tako intenzivno da je ograda ispred njegovih očiju postajala sve manja. I kada se

skroz smanjila, Alan je prepuzao preko nje, uprkos godinama i bolnim kolenima.

U Malmćepingu je retko gužva, i taj sunčani prolećni dan nije bio nikakav izuzetak. Alan još uvek nije sreo nijednog čoveka otkako je iznenada odlučio da se ne pojavi na sopstvenoj proslavi stotog rođendana. Čekaonica na stanici je bila skoro isto tako pusta kada se Alan ušetao vukući papuče. Ali samo delimično pusta. Nasred čekaonice bila su dva reda klupa okrenuta leđima jedan prema drugom. Sva mesta su bila slobodna. Desno su bila dva šaltera od kojih je jedan bio zatvoren, a za drugim je sedeo mršav čovečuljak s malim okruglim naočarima, retke, u stranu začešljane kose, u službenom prsluku. Gledao je tužnim pogledom iznad svog računara kada mu je Alan prišao. Možda je razmišljao o tome kako je tog popodneva baš prava „jurnjava“; Alan je upravo otkrio da nije jedini putnik u čekaonici. U jednom uglu je, naime, stajao vižljasto građen mladić duge plave masne kose, neuredne brade, u džins-jakni s natpisom *Never again* na leđima.

Mladić, može biti, ne zna da čita, jer stoji i cima bravu toaleta za hendikepirane, kao da natpis *Nije u funkciji* ispisan crnim slovima na narandžastoj podlozi ne znači ništa. Ubrzo zatim prišao je vratima drugog toaleta, ali tu je opet naišao na problem. Mladić očigledno nije želeo da se odvoji od svog velikog sivog kofera na točkiće, a toalet je premali za njega i kofer. Alan je shvatio da mladić ili mora da ostavi kofer napolju, dok obavi svoje potrebe, ili ga mora ubaciti unutra, a da on ostane napolju.

Alanu je bilo teško da se zanima mladićevim brigama. Umesto toga, trudio se da lepo pomera noge i da sitnim koracima stigne do onog čovečuljka kraj otvorenog šaltera. Želeo je da se raspita postoji li neko prevozno sredstvo koje u skorije vreme kreće na bilo koju stranu i koliko bi to koštalo.

Čovečuljak je izgledao umorno. Verovatno je ispustio niti negde na pola Alanovog izlaganja, jer je nakon nekoliko sekundi razmišljanja rekao:

„A kuda gospodin namerava da putuje?“

Alan je ponovio i podsetio čovečuljka da, eto, baš on može izabrati cilj putovanja, a što se tiče načina putovanja, zanimaju ga stvari kao što su a) vreme polaska, b) cena.

Čovečuljak je ponovo ćutao nekoliko sekundi, gledajući u svoje tabele i čekajući da Alan završi.

„Autobus 202 kreće ka Strengnesu za tri minuta. Može?“

„Da“, pomislio je Alan i saznao da autobus kreće sa stanice baš ispred vrata terminala, i da bi bilo najpogodnije da kupi kartu direktno kod vozača.

Alan se zapitao šta li taj čovečuljak za šalterom radi ako ne prodaje karte, ali ništa nije rekao. Možda se čovečuljak pita to isto. Umesto toga, Alan je zahvalio za pomoć i krenuo da podigne šešir koji je u brzini zaboravio da ponese.

Stogodišnjak se smestio na jednu klupu u nizu praznih, sam sa svojim mislima. Prokleti jubilej u domu trebalo je da počne u tri sata, što će reći – za dvanaest minuta. Verovatno su već počeli da lupaju na vrata Alanove sobe, i cirkus je otpočeo.

Slavljenik se osmehnuo u sebi, i istovremeno krajičkom oka primetio da mu se neko približava. Bio je to onaj vižljasto građeni mladić duge, plave i masne kose, neuredne brade i u jakni od džinsa s natpisom *Never again* na leđima. Išao je pravo ka Alanu, sa svojim velikim koferom na četiri točkica. Alan je shvatio da su velike šanse da će morati da razgovara sa ovim dugokosim. Ali makar će imati uvid u to kako današnja omladina rezonuje o raznoraznim stvarima.

I krenuo je dijalog, ne tako razvijen. Mladić je zastao na nekoliko metara od Alana, nakratko ga je pogledao, a onda rekao:

„Vozdra, matori.“

Alan je ljubazno odgovorio, pozeleo prijatno popodne i pitao može li nekako da mu pomogne. To je bilo sve. Mladić je želeo da mu Alan pričuva kofer dok vlasnik obavi svoje potrebe u toaletu. Ili, kako mladić reče:

„Moram da kenjam.“

Alan je onda ljubazno rekao da on jeste star i onemoćao, ali da ima očuvan vid i da mu neće biti teško da pričuva mladićev kofer. Predložio je mladiću, međutim, da obavi svoje potrebe brzo – pošto mora da stigne na autobus.

Ovo poslednje mladić nije čuo, jer se već brzim koracima uputio ka toaletu pre nego što je Alan stigao da završi.

Ljudi nikada nisu mogli da iznerviraju stogodišnjaka, bilo da postoji razlog za to ili ne, tako da se nije uzbuđivao ni zbog mladićevog neotesanog ponašanja. Nije, međutim, osećao nikakvu izrazitu simpatiju prema mladiću, pa je verovatno i to uticalo na ono što će se ubrzo dogoditi. A dogodilo se, naime, to da je u stanicu pristigao autobus 202, samo nekoliko sekundi nakon što je mladić zatvorio vrata toaleta za sobom. Alan je pogledao u autobus, a zatim u kofer, pa ponovo u autobus, pa ponovo u kofer.

„Ima točkiće“, reče sam sebi. „A može i da se vuče ako se drži za dršku.“

I tako je Alan iznenadio i samog sebe donoseći jednu – može se sa sigurnošću reći – životno važnu odluku.

Vozač autobusa bio je uslužan i učtiv. Pomogao je starom da unese veliki kofer.

Alan je zahvalio na pomoći i izvadio novčanik iz unutrašnjeg džepa sakoa. Šofer se pitao da li će gospodin možda putovati skroz do Strengnesa, dok je Alan prebrojavao prikupljene zalihe. Šest stotina pedeset kruna u papiru i nekoliko u metalu. Alan je pomislio da je verovatno najbolje da sačuva metalne novčiće, pa je izvadio jednu pedeseticu i pitao:

„Dokle ću moći da stignem sa ovim?“

Vozač je s osmehom rekao da je navikao na ljude koji znaju kuda putuju, a ne na pitanje koliko bi koštalo, a ovo je upravo sasvim obrnuto. Onda je pogledao u tabelu i saopštio da se za četrdeset osam kruna dolazi do stanice Biringe.

Alan se složio s tim. Dobio je kartu i dve krune kusura. Šofer je stavio tek ukradeni kofer u prtljažnik iza sebe, Alan je sam seo u prvi red s desne strane. Odatle je kroz prozor mogao da vidi čekaonicu centralne stanice. Vrata toaleta su još uvek bila zatvorena kada je vozač ubacio u brzinu i krenuo dalje. Alan je poželeo mladiću lepe trenutke tamo unutra, razmišljajući o razočaranju koje ga ubrzo čeka.

Autobus ka Strengnesu nije bio nimalo pun tog popodneva. Skroz pozadi sedela je jedna sredovečna žena koja je ušla u Flenu, u sredini je bila jedna mlada mama koja se ukrcala u Sulberju sa svoje dvoje dece, od kojih je jedno bilo u kolicima, a sasvim napred jedan veoma star muškarac koji im se priključio u Malmćepingu.

Poslednji pomenuti upravo se pitao zašto je ukrao veliki sivi kofer na četiri točkića. Možda zbog toga što je tako trebalo da bude? I zato što je vlasnik jedan klippan? Ili možda zato što se u koferu nalazi par cipela, možda čak i šešir? Ili zato što stari nema šta da izgubi? Ne, Alan ni sam nije mogao da odgovori. „Kada se život oduži, lako je ponašati se slobodno“, pomislio je sedeći prilično uspravno.

Sat je otkucao tri, a autobus je prošao Bjerndamen. Alan je konstatovao da je prilično zadovoljan razvojem događaja tog dana. Zatvorio je oči da bi malo dremnuo tog popodneva.

U tom istom trenutku sestra Alis je kucala na vrata sobe broj 1 u staračkom domu u Malmćepingu. Kucala je nekoliko puta.

„Vreme je da prestaneš sa glupostima, Alane. Opštinski savetnik i svi ostali su već stigli. Čuješ li? Nisi valjda opet pio, Alane? Moraš da izađeš! Alane?“

Otprilike istovremeno, otvorila su se vrata jedinog toaleta koji privremeno radi na centralnoj stanici u Malmćepingu. Mladić je izašao dvostruko olakšan. Načinio je nekoliko koraka ka sredini čekaonice, nameštajući jednom rukom kaiš, a

drugom kosu. Zastao je, zagledao se u prazne redove klupa, a zatim brzo pogledao prvo desno, pa onda levo. Rekao je glasno nakon toga:

„Završićeš u paklu, ti sotonu prokleta, vražja...“

Bio je van sebe, a zatim je izustio:

„Mrtav si, prokleti starkeljo! Samo da te nađem.“

TREĆE POGLAVLJE

Ponedjeljak, 2. maj 2005.

UBRZO NAKON ŠTO je sat otkucao tri po podne tog drugog maja, nastao je haos u Malmćepingu, nakon kojeg nije bilo mira sledećih nekoliko dana. U staračkom domu sestra Alis tražila je glavni ključ i bila je vrlo uznemirena, a ne ljuta. Pošto Alan nimalo nije prikrio put kojim je pobjegao, moglo se odmah konstatovati da je rođendanko iskočio kroz prozor. Sudeći po tragovima, tapkao je malo u cveću dan i noć, a zatim je nestao.

Opštinski savetnik je, s obzirom na svoju visoku poziciju, shvatio da treba da uzme stvar u svoje ruke. Naredio je osoblju da traže Alana u grupama po dvoje. Alan nije mogao da ode daleko, pa su se grupe fokusirale na najbližu okolinu. Jedna grupa je poslata u park, jedna u prodavnicu pića *Sistembulaget* (sestra Alis je rekla da je Alan umeo ponekad i tamo da se izgubi), jedna u ostale prodavnice duž Ulice Stur, i jedna gore u starčev rodni kraj. Opštinski savetnik je ostao sam u staračkom domu da nadgleda ostale stare, koji još nisu nestali, i razmišljao je o sledećim koracima. Rekao je osoblju koje ga je tražilo da bude diskretno. Ne mora se bez potrebe stvarati publicitet oko svega toga. U opštoj zbrci, opštinski savetnik je zanemario to

da se jedna grupa koja je upravo poslata u potragu sastoji od reporterke lokalnih novina i njenog fotografa.

* * *

Centralna stanica nije ušla u savetnikov prvi krug potrage. Tamo je, s druge strane, bila jednočlana grupa koju je predstavljao veoma ljut, vižljasto građen mladić duge plave masne kose, neuredne brade i u džins-jakni s natpisom *Never again* na leđima. On je već pretražio sva skrovišta na stanici. Pošto nije našao ni starca ni kofer, odlučno je koračao ka čovečuljku koji je sedeo za jedinim otvorenim šalterom, s namerom da dobije informaciju o Alanovim eventualnim planovima putovanja.

Čovečuljak je stvarno bio umoran od posla, ali je imao očuvan profesionalni ponos. Zato je objasnio glasnom mladiću da se integritet putnika koji kreću sa autobuskih terminala ne otkriva i prkosno je dodao da ni pod kakvim uslovima ne bi dao mladiću neku informaciju te vrste.

Mladić je na trenutak začutao i izgledalo je kao da prevodi ono što je čovečuljak upravo rekao na švedskom. Nakon toga se pomerio pet metara ulevo do ne tako čvrstih vrata kancelarije. Nije mario za to da li su zaključana ili ne. Uzeo je zalet i udario vrata desnom čizmom tako da se iverica zatresla. Čovečuljak nije ni uspeo da podigne slušalicu koju je uhvatio da bi pozvao pomoć – pre nego što se i sam našao u vazduhu, batrgajući se pred mladićem, koji ga je držao za uši.

„Ja možda ne znam šta je *integritet*, ali sam užasan kada mi se popuje“, reče mladić čovečuljku pre nego što ga je bacio na stolicu sa točkićima.

Mladić je objasnio čovečuljku šta će mu uraditi sa polnim organom (pomoću čekića i eksera) ako ne uradi ono što on želi. Opis je bio tako slikovit da se čovečuljak odmah odlučio da ispriča šta zna, naime, da se starac verovatno uputio autobusom

ka Strengnesu. Da li je starac sa sobom poneo i neki kofer, nije mogao da kaže, pošto nije špijunirao svoje putnike.

Čovečuljak je začutao kako bi video da li je mladić zadovoljan onim što je rečeno i odmah je shvatio da bi bilo najbolje da mu da još neke informacije. Zato je ispričao da duž puta između Malmčepinga i Strengnesa ima dvanaest stanica i da bi starac, naravno, mogao da siđe na bilo kojoj od njih. Jedini koji još nešto zna jeste vozač autobusa, i on bi, prema redu vožnje, trebalo da se vrati u Malmčeping u 19.10 te iste večeri, u povratku ka Flenu.

Mladić je zatim seo uz prestravljenog čovečuljka bolnih ušiju.

„Moram da razmislim“, reče.

Razmišljao je. Pomislio je da sasvim sigurno od čovečuljka može da istrese i šoferov broj mobilnog, pa da ga onda pozove i kaže da je kofer u stvari ukraden. Ali tu postoji rizik da će šofer, naravno, upetljati i policiju, što mladić nikako ne želi. Ne mora da žuri jer je starac delovao strašno star, a ako još vuče i kofer sa sobom, onda mora sve vreme da se vozi vozom, autobusom ili taksijem ako želi da nastavi dalje od Strengnesa. Tako će ostaviti nove tragove za sobom, a uvek će se naći neko ko će izvučenih ušiju hteti da ispriča kuda se starac dalje uputio. Mladić je verovao da može da ubedi ljude da mu ispričaju šta znaju.

Razmislio je i odlučio da sačeka autobus i sretne se sa šoferom bez preterane ljubaznosti.

Kada je doneo odluku, mladić je ponovo ustao i saopštio čovečuljku šta će se desiti s njim, njegovom ženom, decom i kućom ako ispriča policiji ili nekom drugom o ovome što se upravo dogodilo.

Čovečuljak nije imao ni ženu ni decu, ali je ipak hteo da sačuva i uši i polni organ. Dao je, dakle, obećanje, zaklevši se u sva prevozna sredstva, da nikome neće ni pisnuti o tome.

Obećanje je održao do sledećeg dana.

* * *

Dve grupe koje su bile poslate u potragu vratile su se u starački dom i saopštile šta su videle. Ili, bolje rečeno, šta nisu videle. Opštinski savetnik nije želeo da se petlja sa policijom, nego je razmišljao koja bi alternativa bila najbolja. Lokalna reporterka se usudila da pita:

„Šta namerava opštinski savetnik sada da uradi?“

Opštinski savetnik je ćutao nekoliko sekundi, a zatim je ipak rekao:

„Da uključi i policiju, naravno.“

Bože, što on mrzi slobodu štampe.

* * *

Vozač je Alana ljubazno probudio i saopštio mu da su upravo stigli na stanicu Biringe. Odmah zatim krenuo je da izvadi kofer, a za njim je išao Alan. Vozač je pitao da li će se gospodin dalje snaći sam, na šta mu je Alan odgovorio da se ne brine. Zahvalio je za pomoć i mahnuo u trenutku kad se autobus ponovo okrenuo ka magistralnom putu 55 i nastavio ka Strengnesu.

Popodneвно sunce bilo je zaklonjeno visokim smrekama oko kojih se Alan kretao, postalo mu je hladno u tankom sakou i kućnim papučama. Bilo je teško pronaći put do Biringea, a ni stanice nigde nije bilo. Na tri strane se prostirala šuma, a udesno je vodio puteljak po kome su posuti kamenčići.

Alan je pomislio da možda postoji topla odeća u koferu koji je iznenada i igrom sasvim čudnih okolnosti poneo sa sobom. Ali kofer je bio zaključan, pa je bez šrafčigera ili nekog drugog alata bilo beznadežno ma šta pokušati. Preostalo mu je samo da se kreće, da ne stoji nasred puta i da se smrzava. Iz iskustva zna da verovatno ništa ne bi uradio sve i da je pokušao.

Kofer je skroz pri vrhu imao jednu dršku, i ako bi ga uhvatio za nju, baš bi se lepo kotrljao na točkicama. Alan je, vukući

se, pratio šumski puteljak kratkim koracima. Odmah za njim, tamo-amo po kamenčićima, poskakivao je kofer.

Alan je nakon nekoliko stotina metara shvatio da je stanica Biringe zaista tu bila nekada, ali da je sada tu samo zatvorena zgrada i sasvim zapuštena železnička pruga. Alan se svakako veličanstveno držao za jednog stogodišnjaka, ali ipak se dosta toga izdešavalo za kratko vreme. Seo je na kofer da bi prikupio misli i snagu. Koso ulevo ispred njega nalazila se oronula žuta dvospratna stanična zgrada čiji su svi prozori u prizemlju zakovani neobrađenim daskama. A koso udesno prostirala se zapuštena pruga koja je zalazila skroz u šumu odakle je Alan došao. Priroda još uvek nije uspela sve da prekrije, ali to je samo pitanje vremena.

Po platformi od drveta više nije bilo sigurno ni hodati. Duž najviše daske mogao se još uvek uočiti ispisan tekst *Ne gazite po šinama*. „Šine je opasno gaziti“, pomislio je Alan. „A i ko bi se zdravog razuma slobodno kretao po njima?“

Odgovor je dobio odmah, jer su se u tom trenutku otvorila oronula vrata stanične zgrade i pojavio se jedan sedamdesetogodišnjak sa kačketom, smeđih očiju i sede neuredne brade, u kariranoj košulji, u crnom kožnom prsluku i debelim čizmama. Očigledno je računao na to da daske neće popustiti, pa je svu pažnju usmerio na starca ispred sebe.

Muškarac s kačketom stajao je nasred platforme i delovao pomalo neprijateljski. Izgledao je i začuđeno, možda zato što se pitao kakav je to oronuo čovek dospeo na njegov posed. Alan je sedeo na tek ukradenom koferu, nije znao šta bi rekao, a nije ni imao snage za to. Posmatrao je čoveka sa kačketom i očekivao njegov prvi potez, a on je usledio prilično brzo i nije bio tako preteći kao što je izgledalo u početku. Više je bio očekivan.

„Ko si ti i šta radiš ovde na mom posedu?“, upita čovek sa kačketom.

Alan nije odgovorio. Nije znao da li je sreo prijatelja ili neprijatelja. Pomislio je da nije baš pametno svađati se s jedinim

čovekom u vidokrugu koji bi ga možda mogao primiti da se ugreje pre nego što ga uhvati večernji mraz. Zato je i odlučio da kaže šta se sve izdešavalo. Rekao mu je da se zove Alan, da ima tačno sto godina i da je prilično živahan za svoje godine, u stvari tako živahan da je pobjegao iz doma, a da je uz to uspeo i da ukrade jedan kofer od mladića koji sada sigurno nije srećan. Rekao je i da njegova kolena trenutno nisu u najboljoj formi, pa je poželeo malo da se odmori od šetnje.

Alan je nakon izlaganja začuta, još uvek sedeći na koferu i u iščekivanju presude.

„A, tako znači“, reče čovek s kačketom i osmehnu se. „Lopov!“

„Matori lopov“, odgovorio je Alan mrzovoljno.

Čovek s kačketom skočio je spretno sa platforme i prišao stogodišnjaku da bi ga bolje video.

„Imaš li ti stvarno sto godina?“, upita. „Onda si sigurno gladan?“

Alan nije baš razumeo tu logiku, ali bio je gladan. Pitao je šta ima na meniju i da li se uz to možda uklapa i čašica rakije.

Čovek s kačketom je pružio ruku, predstavio se kao Julijus Jonson i podigao starog u stojeći položaj. Saopštio mu je da će mu pomoći sa koferom, da će ga poslužiti losom ako mu to odgovara, i da će uz to sigurno biti rakije, što prija i telu i kolenima. Alan se popeo na platformu dosta teško. Bol mu je ukazivao na to da je živ.

JULIJUS JONSON NIJE imao s kim da razgovara već nekoliko godina, pa mu je susret sa starcem s koferom dobro došao. Jedna čašica prvo za jedno koleno, pa druga za drugo, i još par čašica za leđa i vrat, pa jedna za apetit, zajedno su učinile atmosferu prijatnom za razgovor. Alan je pitao od čega se Julijus izdržava, pa je kao odgovor dobio čitavu priču.

Julijus je rođen na severu, u Strembaku, nedaleko od Hudik-svala, kao jedinac zemljoradnika Andeša i Elvine Jonson. Radio

je kao sluga na jednom porodičnom imanju i svakodnevno je dobijao batine od oca, koji je mislio da Julijus nije ni za šta. Kada je Julijus napunio dvadeset pet godina, prvo mu je majka umrla od raka, zbog čega je dosta žalio, a nedugo potom otac se utopio u močvari kada je pokušavao da spase jednu junicu. Julijus je ponovo bio prilično tužan – bio je naročito vezan za tu junicu.

Mladi Julijus nije imao dara za zemljoradnički život (otac je, dakle, bio u pravu), a nije imao ni volje za tim. Prodao je sve osim nekoliko hektara šume, za koju je smatrao da će mu dobro doći pod stare dane. Nakon toga je otputovao u Stokholm i za dve godine proćerdao sav svoj novac. Onda se vratio u šumu. S nekim poletom stavio je na licitaciju pet hiljada bandera za potrebe elektrodistribucije sa područja Hudiksvala. Prodaja je uspela pošto ga nisu zanimali detalji kao što su doprinosi poslodavca, porez na promet i slično. Uz pomoć deseterice mađarskih izbeglica uspeo je da dostavi bandere na vreme i dobio je za to više novca nego što je očekivao. I sve bi bilo u redu da Julijus nije isfušario malo sa drvećem, koje, uprkos svemu, nije bilo dovoljno poraslo. Bandere su bile metar kraće nego što je naručeno, a to niko ne bi ni primetio da nije svaki zemljoradnik nabavio sebi kombajn za žetvu. Elektrodistribucija sa područja Hudiksvala posejala je za kratko vreme bandere po njivama i livadama tog naselja, ali kada je došla žetva, srušeni su dalekovodi jednog istog popodneva na dvadeset šest mesta sa dvadeset dva različita, ali tek kupljena kombajna. Čitav taj ruralni deo Helsinglanda bio je bez struje nedeljama, žetva je stala, a mašine za mužu prestale su da rade. Nije dugo trebalo seljacima da se pobune: prvo su napali elektrodistribuciju sa područja Hudiksvala, a zatim mladog Julijusa.

„Morao sam da se krijem u gradskom hotelu u Sundsvalu sedam meseci, a onda više nisam imao novca. Hoćemo li još jednu čašicu?“, pitao je Julijus.

Alan je pomislio da bi mogli. Uz losa isto tako dobro ide i pivo, a Alan se trenutno osećao toliko dobro da se skoro uplašio smrti, koja bi to prekinula.

Julijus je nastavio svoju priču. Otkako ga je jednog dana skoro pregazio traktor u centru Sundsvala (vozio je jedan seljak kome se u pogledu videlo da će ubiti Julijusa), shvatio je da ta varoš neće zaboraviti njegovu sitnu grešku ni za stotinu godina. Preselio se i dospeo u Marijefred, gde je neko vreme kraduckao dok mu nije dosadio gradski život. Uspeo je da dođe do zatvorene stanične zgrade u Biringeu za dvadeset pet kruna, koliko je jedne noći našao u sefu kafane u Gripsholmu. Tu na stanici trenutno živi od vrlo značajne društvene pomoći, nezakonitog lova po komšijskoj šumi, ograničene proizvodnje i distribucije domaće rakije i uopšte od prodaje svega što bi našao po komšijskim posedima. Julijus mu je rekao da nije baš mnogo popularan u okolini, a Alan je između zalogaja odgovorio da je skoro sve razumeo.

Kada je Julijus hteo da naspe poslednju čašicu „za desert“, Alan je odgovorio da je uvek bio slab prema desertu te vrste, ali da prvo mora do toaleta, ako uopšte postoji u zgradi. Julijus je ustao i upalio svetlo, pošto se spuštao mrak. Pokazao mu je gde se nalazi nužnik, desno od stepenica u hodniku, i obećao je da će napuniti čašice dok se Alan ne vrati.

Alan je pronašao toalet. Stao je da piški, i kao i obično nije uspeo da se ne ukvasi. Nekoliko kapi našlo se na papučama. Dok je još bio u nužniku, čuo je kako neko ide stepenicama. Prvo je, mora da prizna, pomislio da to možda Julijus odlazi sa ukradenim koferom. Ali zvuk se pojačavao. Neko je išao odozdo nagore. Alan je tad shvatio da bi mogao biti u nevolji, da su koraci koje je čuo ispred vrata mogli biti koraci onog vižljastog mladića duge plave i masne kose, neuredne brade i u džins-jakni s natpisom *Never again* na leđima. Ako je to stvarno bio on, starom se nije pisalo dobro.

* * *

Autobus iz Strengnesa stigao je na centralnu stanicu u Malmćepingu tri minuta pre najavljenog vremena. Autobus je bio prazan, a vozač je malo više dao po gasu nakon poslednje stаницe kako bi stigao da povuče koji dim cigarete pre nego što nastavi put ka Flenu. Međutim, vozač nije ni stigao da zapali cigaretu kada se pojavio onaj vižljasto građeni mladić, duge plave i masne kose, neuredne brade i u džins-jakni s natpisom *Never again* na leđima. Vozač, tačnije rečeno, nije tada video natpis na leđima, ali je on u svakom slučaju postojao.

„Ideš ka Flenu?“, pitao je pomalo nesigurno, jer je primetio da nešto nije u redu.

„Ne idem ka Flenu. A ne ideš ni ti“, odgovorio je mladić.

Čekati četiri sata da se autobus vrati bilo je više nego što je mladićevo strpljenje moglo da podnese. Nakon dva sata čekanja palo mu je na pamet da odmah ukrade neki auto i da sam uhvati autobus daleko pre Strengnesa. Međutim, policijski automobili su počeli da kruže po malom naselju. Mogli su svakog trenutka da upadnu i u centralnu stanicu, pa da krenu da ispituju čovečuljka za šalterom zašto izgleda prestravljeno i zašto su vrata njegove kancelarije izvaljena.

Mladić u stvari nikako nije mogao da shvati otkud sad tu i policija. Njegov šef je izabrao upravo Malmćeping za mesto transakcije iz tri razloga: prvo zbog blizine Stokholma, drugo zbog prilično dobre saobraćajne povezanosti, a treće – i najvažnije – zbog toga što ruka zakona tu ne može da ih uhvati. Kraće rečeno, nema policije u Malmćepingu. Ili, tačnije rečeno: ne bi trebalo da je bude, ali sada ih je bilo svuda! Mladić je video dva automobila i ukupno četiri policajca, što po njemu predstavlja pravu policijsku gungulu.

Prvo je pomislio da su u potrazi za njim. Ali to bi značilo da ga je čovečuljak već ocinkario, a on je bio čvrsto uveren da je

to nemoguće. Dok je čekao autobus, nije mu ostalo ništa drugo nego da prati čovečuljka, da mu rasturi telefon u kancelariji na komade kako ne bi mogao nikoga da pozove i da sastavi vrata tako da sve izgleda u redu.

Kada je autobus konačno stigao i mladić shvatio da je prazan, odlučio je da odmah kidnapuje i vozača i autobus. Svega dvadeset sekundi bilo mu je potrebno da nagovori vozača da okrene autobus i da ponovo krene na sever. „Dobro odrađeno“, pomislio je mladić, sedeći baš na onom mestu u autobusu na kome je i traženi starac sedeo ranije tog istog dana.

Vozač je drhtao od straha, ali se smirivao uz cigaretu. Postojala je, doduše, zabrana pušenja, ali jedini zakon koji je vozač u tom trenutku poštovao sedeo je koso iza njega u autobusu, i bio je vižljasto građen, duge plave i masne kose, neuredne brade i u džins-jakni s natpisom *Never Again* na leđima.

Tokom puta mladić se raspitivao kuda se uputio stari lopov sa koferom. Vozač je rekao da je starac nasumice izabrao da siđe na jednoj stanici koja se zove Biringe. Onda je ispričao o neuobičajenom događaju sa novčanicom od pedeset kruna kada ga je starac pitao koliko bi daleko mogao da stigne s tim.

Vozač nije znao mnogo o stanici Biringe, osim da retko ko na njoj silazi ili ulazi. Ali je rekao da misli da se zatvorena železnička stanica nalazi malo dalje u šumi, a da je naselje Biringe negde u blizini. Mnogo dalje od toga stari ne bi ni mogao otići, nagađao je vozač. Starac se kretao sporo jer je imao težak kofer, bez obzira na to što je na točkiće.

Mladić se prilično smirio. Odustao je da pozove šefa u Stokholm, jer je šef jedan od retkih ljudi koji umeju da uplaše čoveka više nego i sam mladić, i to samo rečima. Mladić je zadrhtao od nelagodnosti pri pomisli na to šta bi šef rekao ako bi se kofer izgubio. Bolje je prvo rešiti problem, a zatim ispričati. A ako starac ne ode skroz do Strengnesa, nego se vrati nazad, onda bi trebalo da kofer ubrzo stigne do mladića.

„Evo, stigli smo“, reče šofer. „Ovo je stanica Biringe...“

Vozač je smanjio gas i polako se zaustavljao. Da li će sada umreti?

Ne, pokazalo se da neće. Jedino je njegov mobilni telefon uništen, završio je pod mladićevom čizmom. Serija pretnji smrću upućenih vozačevoj porodici izletela je iz usta mladića ukoliko odluči da javi policiji umesto da okrene autobus i nastavi dalje ka Flenu.

Mladić je izašao i pustio vozača da ode svojim autobusom. Jadni vozač bio je tako potresen da nije smeo da okrene autobus, nego je nastavio dalje ka Strengnesu, parkirao nasred Ulice Tredgords, prišao šokiran do bara hotela *Delija*, gde je žurno ispio četiri čaše viskija. Zatim je, na barmenovo zaprepašćenje, počeo da plače. Nakon sledeća dva viskija barmen mu je ponudio telefon u slučaju da želi nekoga da pozove. Ponovo je zaplakao – a zatim je pozvao svoju devojkicu.

* * *

Mladiću se učinilo da je ugledao tragove od kofera na točkiće po putu posutom kamenčićima. Uskoro bi sve trebalo da se sredi. Bilo bi najbolje da je tako jer je počelo da se smrkava.

Ponekad se mladiću činilo da bi morao malo bolje da se organizuje. Pomislio je da zalazi sve dublje u mračnu šumu, i ako ubrzo ne stigne, šuma će postati tamna kao ugalj. Šta tada da radi? To razmišljanje naglo je prekinuto kada je ugledao jednu oronulu, delimično zatvorenu žutu zgradu posle uzvišice koju je upravo prošao. Kada je neko upalio lampu na gornjem spratu, mladić je promumlao:

„Matori, sad sam te našao.“

* * *

Alan je završio ono što je započeo. Otvorio je pažljivo vrata toaleta i pokušao da čuje šta se to dešava u kuhinji. Uskoro je

čuo ono što nikako nije želeo. Prepoznao je glas mladića, koji je vičući zahtevao od Julijusa Jonsona da mu kaže gde se „drugi prokleti matorac“ nalazi.

Alan se u kućnim papučama sasvim tiho došunjao do kuhinjskih vrata. Mladić je Julijusa uhvatio za uši isto kao što je ranije učinio onom čovečuljku na centralnoj stanici u Malmčepingu. Dok je tresao jadnog Julijusa, nastavio je sa ispitivanjem gde je Alan. Alan je pomislio da bi mladić mogao da se zadovolji time što je našao kofer, koji je u tom trenutku ležao nasred poda. Julijus je čitavim licem pravio grimase, ali nije ni pokušao da odgovori. Alan je pomislio da je ovaj stari drvoseča baš žilave građe, a onda se uputio u hodnik da vidi ima li nečega što bi poslužilo kao oružje. Među otpacima je našao manje količine mogućeg oružja: jedan pajser, dasku, sprej protiv insekata i pakovanje otrova za pacove. Alan se prvo uhvatio za otrov za pacove, ali nije mogao da izračuna koliko bi bilo potrebno za mladića te građe, kašika ili dve. Pajser je, s druge strane, bio previše težak za stogodišnjaka, a sprej protiv insekata... ne, ipak je uzeo dasku.

Lepo je podigao svoje oružje i nakon četiri koraka – za njegove godine, dosta brza – našao se iza leđa zamišljene žrtve. Mladić mora da je pretpostavio da je Alan tu negde, jer baš kada je stari zamahnuo da ga udari, mladić je pustio Julijusa i okrenuo se.

Daska ga je udarila posred čela, zastao je i nakratko pogledao Alana pre nego što se srušio unazad i udario glavom o ivicu kuhinjskog stola.

Nije bilo ni krvi, ni ječanja, ničega. Samo je ležao zatvorenih očiju.

„Dobar pogodak“, reče Julijus.

„Hvala“, reče Alan. „Gde je onaj desert koji si obećao?“

Alan i Julijus su seli za kuhinjski sto, dok je dugokosi mladić spavao pored njihovih nogu. Julijus je napunio čašice, dao jednu Alanu, a drugu je podigao. Nazdravili su.